

Innledning og problemstilling

Jeg ønsker å se på forholdet mellom kvinnefrigjoring og nasjonal kamp blant kurdiske kvinner i Istanbul. Jeg vil undersøke hvordan *familien* og andre slektskapstermer er med på å defnere hva som er kurdisk nasjonalisme, og i hvilken grad disse er med på å bestemme hvilken plass kvinner og menn skal ha i det kurdiske samfunnet. Jeg vil også se på hvordan kurdiske jenter definerer seg selv, og hvem de definerer som sine *signifikante andre*. I den forbindelse vil jeg se på forholdet mellom tyrkiske feminister og kurdiske feminister.

Avgrensning av feltet

I Istanbuls *gecekondu*'er (shantytowns) er befolkningen fordelt i nærmest homogene etniske grupper. De kurdiske migrantene som kom til Istanbul fra 50-tallet og utover, bor i egne områder. Heidi Wedel har studert og skrevet om kurdiske kvinners mulighet til å delta i det politiske liv (Wedel 2001). Hennes konklusjon var at det fantes en rekke hindringer for kvinnenes deltakelse, blant disse manglende tyrkisk kunnskaper, analfabetisme og utestenging fra mannlige arenaer. Kvinnene er henvist til egne kvinnesfærer, atskilt fra de arenaene hvor beslutninger tas, og de holder seg stort sett innenfor nabolaget. Wedel antyder at dotrene i *gecekondu*en er i en annen situasjon. Deres utdanning blir prioritert, og flere av dem tar høyere utdanning og går ut i jobber i det tyrkiske storsamfunnet.

Lederen av PKK, Abdullah Ocalan, mener at en kurdisk frigjoring ikke er fullstendig uten at de kurdiske kvinnene frigjøres (Martin van Bruinessen, 2001). Bruinessen skriver om kvinnelige kurdiske ledere, og argumenterer for at forekomsten av slike ikke er et tegn på likestilling blant kurderne. Sharzad Mojab mener at kurdiske kvinner er underlagt et patriarkat og at de faller mellom de ulike frigjøringsdiskursene (Mojab 2001); den nasjonale kampen for et fritt Kurdistan og den vestlige kvinnefrigjoringen. Hun framhever at kurdiske kvinnebevegelser står i en udefinert posisjon mellom nasjonalisme, feminisme og klassekamp. Klein skriver at "the woman question" ble brakt inn i den

kurdiske politiske diskursen på begynnelsen av 1900-tallet (Klein, 2001). Hun sier videre at:

In the Kurdish case, as with many other contemporary nationalist movements, the 'woman question' was not so much about and by women themselves, but was, rather, a topic whose importance was determined mostly by men, and was a symbol for other issues - a battlefield on which struggles over broader questions facing society were fought.

Janet Klein. 2001: 26

Tyrkia og EU

Tyrkia er i ferd med å innlede forhandlinger om EU-medlemskap. EU krever at Tyrkia gjennomfører en rekke reformer, blant annet med fokus på menneskerettigheter. Av lover som er endret vil jeg trekke fram at det ikke lenger er forbudt å spre separatistpropaganda og at forbudet mot kringkasting på andre språk er hevet. Begge disse lovendringene kan ha innvirkning på tyrkisk kurdernes kommunisering av etnisitet og til nye manifesteringer av ønsket om et fritt Kurdistan. Det er en tid med omveltninger, og tyrkiske myndigheter ønsker å gi inntrykk av at reformviljen er stor. Et feltarbeid blant kurdiske jenter i Istanbul vil etter min mening gi et godt innblikk i hvordan disse lovendringene og reformene virker i det enkelte menneskets liv, og hvorvidt de omsettes i endrede former for praksis.

Kamp om plass i motstandsdiskursen

Hvilken plass har kvinner i den kurdiske nasjonalismen, og er det noen plass for kvinnefrigjøring? Bente Nikolaisen har skrevet om tyrkiske feminister gjennom et studie av feministiske organisasjoner i Istanbul (Nikolaisen 1993). Hun skriver at flertallet av kvinnene som etablerte disse feministiske organisasjonene hadde høyere utdanning, og at de var del av et urbant borgerskap. De fleste feministene hadde bakgrunn fra og et nært forhold til venstresida. Hun mener forholdet mellom de tyrkiske feministene og sosialistene handler om en kamp om plass i venstresidas diskursive rom, som utgjøres av tidsskrifter, publikasjoner

feminister bruker. Nikolaisen mener kampen handler om hvor stor plass feminister skal få i motstandsdiskursen.

En del av mitt prosjekt er å se på konkurranse om plass i forhold til kurdisk motstandsdiskurs. Er det slik at kurdiske kvinners frigjøring kommer i konkurranse med kampen for et fritt Kurdistan? En analyse av hvem som arbeider feministisk og deres sosiale bakgrunn er også klargjørende for hvilke premisser som ligger til grunn for kurdisk feminisme og kvinnekamp.

Familien som metafor

Carol Delaney (1995) mener at tyrkisk nasjonalisme bevisst bruker familien som metafor for å naturliggjøre den tyrkiske nasjonalstaten og for å fortelle hvilken plass kvinner og menn har i det tyrkiske samfunnet. Hun mener bruken av familiemetaforen er med på å naturliggjøre maktstrukturer. Henrietta Moore argumenterer for at kategorier som kvinne, mor og familie må dekonstrueres, fordi de lett behandles som universelle. Dette er fordi de framstår som naturlige for oss (Moore 1988 i Melhuus, Rudie og Solheim 1992). Moore mener det er viktig å se på betydningen av kjønn i struktureringen av menneskelige samfunn og deres historie, og av ideologi, økonomiske systemer og politiske strukturer.

Thomas Hylland Eriksen påpeker i "The sexual life of nations" (Eriksen 2002) at kjønnsaspektet utelates i mesteparten av litteraturen om nasjonalisme. Eriksen mener det ofte tas for gitt at nasjonen er mannlig, og at dette ligger som et premiss som trenger å bli problematisert. Eriksen sier videre at "*Abstract phenomena such as God, the market and the nation depend for their existence on metaphors drawing on widespread, often . taken-for-granted personal experiences*". Jeg vil se på det Eriksen kaller "[a] bundle of metaphors relating the nation to primary relationships; all can be invoked, depending on the situation at hand". Yanagisako og Delaney (1995) argumenterer for at bruken av slike metaforer er med på å naturliggjøre maktforskjeller.

Jeg vil under mitt feltarbeid fokusere på familiens rolle i strukturering av dagliglivet og i utformingen av kjønnsroller og lojalitetsband. Jeg vil også undersøke bruken av slektskapsterminologi i forbindelse med nasjonalistiske strategier og nasjonalistisk ideologi. Jeg vil undersøke disse metaforenes rolle i myter og historier knyttet til kurdisk identitet og tilknytningen til Kurdistan som *sted*.

Tidligere forskning

"Women of a non-state nation - The Kurds" er en artikkelsamling redigert av Sharzad Mojab fra 2001. Mojabs innledende kapittel, *Kurdish women at the margins of feminist knowledge* tar for seg hvordan kurdiske kvinner blir satt utenfor den feministiske diskursen [ba.de](#) i Tyrkia og internasjonalt. Hun argumenterer for at tyrkiske feminister stort sett er lojale til statsfeminismen, i tråd med Mustafa Kemal Atatürk sine tanker. Dermed gir ikke den tyrkiske feminismen rom for kurdiske kvinner eller tanken om feminisme på tvers av landegrenser. Hun argumenterer også for at akademiske studier av kurdiske kvinner vanskeliggjøres fordi det ikke prioriteres som forskningsfelt når forskningsmidler utdeles.

Martin von Bruinessen artikkel *Women as political leaders in Kurdish history* tar for seg kvinnelige kurdiske ledere gjennom historien. Han argumenterer for at eksistensen av kvinnelige ledere ikke er et tegn på at kurdiske kvinner er friere enn andre kvinner i regionen. Susan Mc Donald har skrevet artikkelen *Kurdish women and selfdetermination: a feminist approach to international law* i samme bok. Hun skriver at:

Historically, the women's movement has been subsumed by the forces of nationalism. One level of oppression has been or is still being replaced by or reinforced by another level. Given this history of multiple oppression, the current situation for Kurdish women demands a response. (McDonald, 2001: 151)

og fortsetter:

I recognize the nature of the external oppression that the Kurdish people face daily and am not advocating that women and men should stand apart. (...) The **nationalist movement**, while creating

gender and social equality. National liberation takes precedent. Women need their own platform, organizations, and networks. If not, any independence gained from external oppressors will fail to deliver any substantive liberation of Kurdish women. (McClonald, 2001:152)

Jeg er i kontakt med en kurdisk student. Han har studert sosiologi, men jobber nå med en mastergrad i muntlig historie med et sosiologisk perspektiv. Han har siden 2000 samlet inn livshistorier fra kurdiske migranter, med fokus på sted, kjønn og trauma, kurdisk identitet og tanker om nasjonalisme. Vi kommer til å samarbeide på noen områder, og han vil være en veiviser inn i litteraturen som finnes om temaet på tyrkisk og kurdisk.

Region

Jenny S. White sin monografi "*Money makes us relatives*" er basert på feltarbeid i tre av Istanbuls gecekonduer. Hun har ikke fokus på nasjonalitet eller etnisitet, men går grundig inn på hvordan kjønnsroller produseres og reproduseres. Hun skriver at kvinners sosiale identitet utledes av deres posisjon i familien, og mener definisjonen av en *iyi kadin*, en bra dame, bidrar til at kvinner reproduserer sin rolle innenfor det patriarkalske systemet. Hun sier at motstand blir begrenset av romlige restriksjoner, altså at kvinner må holde seg til hjemmet, eller gjennom krav til ære.

Ære og skam er såkalte portvaktsbegreper for midtøstren som region. Æresbegrepet er med på å definere hvilke muligheter som er åpne for kvinner i Istanbul. Ifølge White tas arbeiderklassejenter ofte ut av skolen etter tredje klasse, fordi deres ære kan krenkes av å gå på en blandet skole. Allerede her begrenses altså kvinners muligheter. Det er, ifølge White, også slik at kvinner må gifte seg for å bli ansett som voksne mennesker, og at hennes status øker dersom hun foder gutter. Ifølge Whites informanter var det noen ugifte kvinner, som opplevde å bli usynliggjort i sosiale sammenhenger fordi de ikke var gift. Kvinner kan ikke bo alene selv om noen faktisk har jobber som gjør dette mulig for dem. En kvinne som bor alene mister all ære. Ekteskap er altså den eneste muligheten kvinner har til å oppnå en selvstendig identitet som voksen kvinne, og til å komme seg ut av barndomshjemmet.

Metode

Jeg skal gjennomføre feltarbeidet mitt i Istanbul, en storby mellom Europa og Asia som vokser med en million innbyggere hvert år (White 1994). Dette medfører metodiske utfordringer, blant annet med tanke på avgrensning av felten og lokalisering av arenaer for samhandling. Jeg vil nå ta for meg hvilke grep jeg vil gjøre for at prosjektet skal være gjennomførbart. Ved siden av å trekke på erfaringer andre har gjort for meg, vil jeg fremme konkrete problemstillinger og foreslå metodiske innfallsvinkler for å samle informasjon.

Deltakende observasjon

Deltakende observasjon er i seg selv ikke en metode, men snarere en sett av innsamlingsteknikker (Archetti, forelesning høst 2004). Froystad (2003) advarer om at det i storbyer kan være vanskelig å observere samhandling, og at antropologer derfor i stor grad baserer seg på muntlige data. Dette er det viktig for meg å unngå gjennom å observere samhandling i ulike situasjoner. Jeg vil hele veien ha fokus på unge jenters egen forståelse av sin situasjon, og sette dette i sammenheng ved å se deres definisjoner av seg selv i kontekst (Mintz, 1979). Med dette mener jeg at jeg vil delta i jentenes dagligliv, og observere samhandling og situasjonsdefinisjoner i ulike sammenhenger.

Arenaer for samhandling

Det private

Jeg ønsker å bo i en av gecekondueene, og aller helst hjemme hos en familie. Da åpnes den private sfaeren for meg i større grad enn hvis jeg bor alene, og jeg får mulighet til å se hvordan familien forholder seg til de unge jentenes valg. Hva sier moren, og hvordan er hennes rolle i hjemmet? Støtter faren opp dersom jentene velger utradisjonelt? Hvordan er forholdet mellom kjonnene i hjemmet? Er deres kurdiske identitet eksplisitt i hjemmet, og hvilket forhold har de til det tyrkiske storsamfunnet? Snakker de om sant ved middagsbordet? White argumenterer for at det er nettopp i hjemmet barn blir sosialisert inn i kjønnsroller, og at det i gecekondueene er nettopp gjennom tilknytning til familien at en kvinnes rolle defineres og at hennes muligheter begrenses.

Jeg vil i tillegg ha en liten leilighet som arbeidsbase, for å få jobbet med feltnotater jevnlig uteri at dette oppfattes som uheflig eller asosialt (Briggs, 1374). Denne leiligheten kan også fungere som et fristed hvor jeg kan invitere jentene på te, noe som er vanlig å gjøre i Istanbul. Gjennom å invitere en eller flere av jentene jeg blir kjent med hjem kan vi snakke sammen utenfor rammene av deres hjem og nabolag.

Det offentliV

Istanbuls gecekonduer er preget av utstrakt politisk aktivitet, det finnes en rekke kurdiske organisasjoner. Mange av disse har holdt på i mange år, men på grunn av det politiske klimaet i Tyrkia tvinges de til å skifte navn og strategier med jevne mellomrom (samtale med journalist Espen Lokeland Stai, som har jobbet mye med kurdere i Istanbul). Derfor er det vanskelig å kartlegge organisasjonslivet for jeg kommer ned. Jeg vil ta utgangspunkt i Navenda Qanda Mesopotamya, et kurdisk kultursenter i Istiklal Kade* i Istanbul. Ifølge Lokeland Stai vil jeg der treffe mennesker som er godt orientert om hva som finnes av kurdiske organisasjoner akkurat nå. Å bli med på møter kan være et inntak til samhandlingsdata, og kan også gi et bilde av hva folk selv ser på som de sentrale utfordringene i hverdagen. Her kan jeg også følge med på allianser som dannes, og i hvilken grad kjønn spiller en rolle i alliansedannelser og valg av standpunkt. Jeg kan også se om kjønn problematiseres eksplisitt i deres diskurs.

Jeg vil også forsøke å få å innpass i jentenes sosiale omgang med hverandre, som for eksempel kafeturer og kinobesøk. Gjennom å være med dem på universitet eller jobb kan jeg få et innblikk i hverdagslivet deres, og jeg kan følge med på hvordan de forholder seg til tyrkiske medstudenter eller kolleger.

Produksjon av grenser

Nikolaisen viser i sin studie hvordan de tyrkiske feministene produserer grenser mot *signifikante andre*, og hvordan disse grensene er gjenstand for stadige forhandlinger (Nikolaisen 1993). Hun mener denne produksjonen av *andre* er sentral for feministenes

forholde seg til sosialistene, som mange av dem sympatiserer med og har et nært forhold til. Jeg atnsker å undersøke hvordan kurdiske jenter produserer slike grenser, og hvem som er deres signifikante andre. Er tyrkiske jenter signifikante andre for de kurdiske jentene, eller ser de på de tyrkiske jentene som allierte?

Det er også interessant å se på forholdet mellom generasjonene, for å se hvorvidt jentene definerer seg i solidaritet med eller i opposisjon til modrene sine.

iVluntlige data

Jeg vil i liten grad benytte strukturerte intervjuer, men heller basere meg på uformelle samtaler. Samling av livshistorier fra unge jenter vil inngå som en del av mitt arbeid med datainnsamling, og jeg vil jobbe for å få flere nøkkelinformanter som jeg har et nært forhold til. Jeg vil hele tiden forsøke å finne fram til de emiske kategoriene, altså å fokusere på hva jentene selv ser som viktig og relevant. Som Sidney W. Mintz (1979) skriver er det ikke alltid sannhetsgehalten i et utsagn som er det viktigste, men hva mennesker mener ved å si det de sier. Hvorfor trekkes enkelte hendelser fram som viktige mens andre glemmes? Mintz understreker viktigheten av å se inviders utsagn i en videre kontekst, og mener slike utsagn får verdi når antropologen har god nok kunnskap om kulturen til å forstå utsagnene i den kulturelle konteksten. Jeg vil i liten grad stille eksplisitte spørsmål om feminisme og kvinnefrigjøring, med mindre det kommer opp som et tema i samtalen. Jeg vil heller bruke feministisk teori som et analyseverktøy.

Skriftlige kilder

Jeg vil følge med i tyrkiske og kurdiske medier og publikasjoner for å få en oversikt over det diskursive rommet jentene er en del av. Her vil jeg huske på Hastrups advarsler mot å se på

Sprak

Jeg snakker ikke kurdisk, men kommer til å klare meg på tyrkisk. Jeg kunne noe tyrkisk fra før, og studerer spraket som en del av forberedelsene til feltarbeidet. Jeg tenker også å bruke de fire første ukene i Istanbul til å gå på kurs, for å heve nivået. Likevel kommer det spraklige til å medføre noen problemer for meg. Siden kurdisk er førstespraket, kommer jeg til å bli stengt ute fra en del samtaler. Da kan jeg likevel registrere samhandling. Og dette problemet kommer ikke til å bli så stort i forhold til mine hovedinformanter. Det er de unge jentene jeg ønsker å fokusere på. Ifølge Wedel (2001) får de fleste jentene i denne generasjonen utdanning. Det innebærer at de snakker tyrkisk, undervisning på kurdisk er nærmest fravaerende i Tyrkia. Jeg er likevel innstilt på at jeg må bruke tolk i enkelte tilfeller, spesielt ved intervjuer.

Varighet av feltarbeidet og framdriftsplan

Jeg skal være i Istanbul i syv måneder, fra begynnelsen av januar til slutten av juli. Den første måneden vil jeg bruke til sprakkurs, og til å komme i kontakt med lokalmiljøet. Jeg er som nevnt allerede i kontakt med en kurdisk student, som vil møte meg og introdusere meg for miljøet. I denne perioden vil jeg også jobbe med å finne egnede tolker.

Etter sprakkurset håper jeg å være etablert i gecekonduen. Jeg vil da også ha hevet tyrkiskkunnskapene slik at jeg klarer dagligdagse samtaler uten tolk. I de følgende månedene vil jeg bo i gecekonduen, og delta i organisasjons- og sosialt liv. I juli planlegger jeg nok et sprakkurs. I denne siste fasen av feltarbeidet vil jeg konsentrere meg om å samle tradene og å strukturere feltnotatene mine. Jeg tror det er nyttig å bruke tid på dette mot slutten av feltarbeidet. Både fordi jeg fremdeles befinner meg blant informantene mine, og fordi det gjør det mindre tungt å starte skriveprosessen etter at jeg kommer hjem. Dersom jeg faler at det er nødvendig, forlenger jeg feltarbeidet og blir i Istanbul til undervisningen begynner igjen i Oslo.

A komme i kontakt

Jeg atnsker a bo i et av gecekondou-omradene, og er i kontakt med en tyrkisk sosiolog som har jobbet og bodd i området. Han skal hjelpe meg med a komme i kontakt med jenter i gecekondouene. Dette vil skje gjennom folk han kjenner, gjennom kvinneavdelingen i det lovlige kurdiske partiet eller gjennom feministorganisasjonene. I tillegg er jeg i kontakt med en kurdisk student i Istanbul som bar godt innpass i miljoene jeg onsker a komme i kontakt med. Jeg korresponderer ogsa med Bente Nikolaisen som var pa feltarbeid i Istanbul tidlig pa 90-tallet. Hun studerte tyrkiske feministorganisasjoner, og via kontakt med dem kan jeg fa' en oversikt over hva som rasrer seg blant feminister i Tyrkia. Jeg er videre i kontakt med Beate Slydal i Amnesty Norge. Hun bar vwrt mye i ulike deler av Tyrkia og Kurdistan, og vil hjelpe meg med kontakter. I tillegg til dette har jeg Navenda C,enda Mesopotamya, som er et samlingssted for kurdere i Istanbul.

Posisjonering

I forhold til problemstillingen er en klar fordel at jeg er en ung jente. Selv om jeg vil skille meg ut med bla oyne og rar aksent, vil flere arenaer vaere apne for meg enn for en mann. Jeg har et helt klart feministisk perspektiv pa prosjektet mitt. Jeg ma vaere klar over dette slik at jeg ikke presser tanker og holdninger over pa menneskene jeg er i kontakt med. I3et er lett a lese bestemte holdninger ut av folks utsagn dersom man i utgangspunktet leter etter noe spesielt.

Jeg er ei ung jente som studerer unge jenter. Jeg vil tro at dette gjor det lettere for meg a komme i kontakt og a fa innpass, men det har ogsa andre implikasjoner. Jeg er en vestlig jente med hasyere utdanning. Mitt liv i Norge skiller seg pa avgjorende mater fra livet til jentene jeg vil fokusere pa under feltarbeidet mitt; jeg bor alene og bar slik jeg ser det stor grad av kontroll over utformingen av mitt eget liv. Pa tross av dette er jeg aktivt engasjert i feministiske sporsmal bade innad i Norge og internasjonalt. Jeg ma hele tiden fokusere pa hva de kurdiske jentene selv definerer som viktig, og vaere bevisst pa at jeg noksa automatisk vil sammenlikne med hva feminister i Norge mener er de viktige diskursene.

Jeg må også, i forhold til både kvinner og menn, være klar over at de kan ha ideer om meg som ikke stemmer. Jeg vet av erfaring at fordommer overfor vestlige jenter kan føre til at jeg må gjøre en ekstra innsats for å bli akseptert og tatt på alvor.

Jeg har gjennom kontaktene jeg har referert til over, ulike veier til å få innpass i miljøet. Jeg vil bevisst bruke ulike kanaler for å unngå at feltet mitt begrenses av hvem som introduserer meg.

Etiske implikasjoner

Jeg må gjøre det klart for menneskene jeg kommer i kontakt med at jeg er der som antropolog, og at jeg kommer til å skrive om det jeg opplever sammen med dem. I fellesskap kan vi komme fram til en avtale om hvordan dette skal foregå, og hva de aksepterer at jeg bruker informasjonen til. Etter hva jeg har fått vite er området jeg ønsker å bo i et av de områdene med flest politiske aktivister på venstresida. Jeg ser for meg at jeg her kan få informasjon som jeg bør være forsiktig med, med tanke på at det kan føre til sanksjoner for menneskene det gjelder fra den tyrkiske statens side.

Det er ikke lenger slik at bøker som skrives på norsk i Norge nødvendigvis holder seg til et norsk publikum. Jeg vil skrive oppgaven min på engelsk, og la informantene kommentere det jeg skriver. Redelighet overfor informanter er noe jeg vil sette høyt gjennom hele prosessen fra feltarbeid til ferdig produkt. Dersom det er sensitiv informasjon vil jeg sikre at anonymiseringen er god nok til at det er forsvarlig å publisere.

Når det gjelder informasjon fra jentene som kan stille dem i et dårlig lys i forhold til familie og sosialt miljø må jeg også være forsiktig. Pressens "Værvarsom"-plakat har et punkt som sier at journalister har ansvar for at intervjuobjekter ikke forsterker rekkevidden av at de sier kommer ut i offentligheten. Dette er en viktig huskeregel også i et antropologisk feltarbeid, hvor man etter lang tids opphold sammen blir godt kjent med menneskene man studerer. Jeg er selv en ung jente, og muligheten er der for at jeg kan bli fortrolig med noen av jentene jeg studerer på en slik måte at jeg må vurdere hva som er betrodd mellom venner og hva som er sagt til meg som antropolog.

Archetti, Eduardo, forelesning i SOSANT 4010 høst 2004

Briggs, Jean (1970) "Kapluna Daughter" i *"Women in the Field: Anthropological Experiences"* s. 19-44. Aldine Publishing Company

Delaney, Carol (1995) "Father State, motherland and the birth of modern Turkey" i Yanagisako, Sylvia og Carol Delaney *"Naturalizing Power- Essays in Feminist Cultural Analysis"* s. 177-200, New York. London, Routledge

Eriksen, Thomas Hylland (2002) "The Sexual Life of Nations", *Kvinner, kon og forskning*, 2002(2):52-55 (<http://folk.uio.no/geirthe/sexuallife.htm>)

Freystad, Kathinka (2003) "Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge", i (Red.) Rugkasa, Marianne, og Thorsen, Kari Trædal. *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge* s. 32-64 Oslo, Gyldendal Norsk Forlag

Klein, Janet (2001) "En-Gendering Nationalism: The 'Woman Question' in Kurdish Nationalist Discourse of the Late Ottoman Period" i Mojab, Shahrzad (2001) *Women of a Non-State Nation - The Kurds* s. 25-52, Costa Mesa, Mazda Publishers

Melhuus, Marit, Ingrid Rudie og Jorun Solheim (1992) "Antropologien og kjønn" i Taksdal, Arnhild og Karin Wicerberg (Red.) *"Forståelser av kjønn i samfunnsvitenskapenes fag og helseforskning"* s. 9-50, Oslo, Ad Notam Gyldendal

Mintz, Sidney W. (1979) "The Anthropological Interview and the Life History", i *Oral History Review* s. 18-26 University of California Press

Mojab, Shahrzad (Red.) (2001) *Women of a Non-State Nation - The Kurds* Costa Mesa, Mazda Publishers

McDonald, Susan (2001) "Kurdish Women and Self-Determination: A Feminist Approach to International Law" i Mojab, Shahrzad (Red.) (2001) *Women of a Non-State Nation - The Kurds* Costa Mesa, Mazda Publishers

Nikolaisen, Bente (1993) "Irrganger i det Kjønnede Rom - Makt, motstand og feminisme i Istanbul". Hovedfagsoppgave ved Institutt og museum for sosialantropologi, Universitetet i Oslo

White, Jenny B. (1994) "Money Makes Us Relatives: Women's labour in Urban Turkey" Austin, University of Texas Press